

דרכי אורה

פרשת פנחס תשפ"ה (87)

משולחנו של רבינו הגדול מרן ראש הישיבה הגאון רבי מאיר צבי ברגמן שליט"א

'ויצמד ישראל לבעל פעור'

מתוך האש, הם שלמדו חכמתו הגדולה של הקב"ה והחליפו אותה באיוולת, המירו את האמת בהבל, וע"ז נא' 'ויחר אף ה' בישראל'. היא הקנאה השלישית שכנגדה עמד פנחס, וע"ז נא' 'ולא כליתי את בני ישראל בקנאתי', רק משום שפנחס עמד והשיב את הסדר הרוחני על כנו, ובלם את השחתת הזהות האלוהית שנוצרה בהיצמדות לבעל פעור.

והנה כ' רש"י ס"פ בלק וכן הביא רמב"ן מגמ' ירושלמי עה"פ ויאמר משה אל שפטי ישראל ז' רבוא וח' אלפים אנשיו הנצמדים לבעל פעור, וכמה הם שופטי ישראל ז' רבוא וח' אלפים ושש מאות, אמר להן כל חד מנכון יקטלון תרין, נמצאו ההרונים חמשים עשרה רבוא ושבעת אלפים ומאתים, ולשון רבינו בחיי: ואחר שנעשו לו כל הניסים האלו והוציא אותן תליון לעיני הכל וכו' ואז החל הגוף בעם וז"ש ויהיו המתים במגפה ארבעה ועשרים אלף וכו' ומה שנפלו מישראל במקום הזה כך ובעון העגל נפלו אלא כג' אלפי איש, ששם לא הי' כי אם עבודה זרה, אבל בכאן זנות וע"ז וביזוי קדושתן של ישראל לזנות עם העכו"ם כו' עכ"ל, וכוה' י"ל ביאור העבירה הג' שמנה בעה"ט 'ויצמד ישראל לבעל פעור', והיא ביזוי קדושתן של ישראל

שעל' נאמר בהמשך הפס' 'ויחר אף ה' בישראל' ומה הוציא רבנו בחיי לפרש מה שנפלו עם רב כ"כ מישראל משום ביזוי קדושת ישראל.

פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן השיב את חמתו מעל בני ישראל בקנאו את קנאתי בתוכם ולא כליתי את בני ישראל בקנאתי (כ"ה, י"א) כ' בעל הטורים שבפס' זה נזכר לשון 'קנאה' ג' פעמים, כנגד ג' עבירות שחטאו ישראל: 'לזנות', וישתחוו, ויצמדו' עכ"ל, וצ"ע אחר שכבר נמנו חטאי הזנות ועבודה זרה בפנ"ע, מה תוכנה של העבירה הג' 'ויצמד ישראל לבעל פעור', ומה חומרתה הרבה מעבר לעון ע"ז שכבר נמנה מקודם בפס' 'וישתחו'.

ונראה עפ"י מ"ש בעל הטורים לעיל עה"פ 'ויצמד ישראל לבעל פעור', וז"ל: 'בעל' בגימטריא 'צואה' (ע"פ סנהדרין ס' ע"ב), ובג' 'ההבל ויהבלו' (ע"פ ירמיהו ב') עכ"ל, וי"ל דאכן א"ז חזרה גרידא על חטא ההשתחו' לפעור, אלא נאמר כאן פן נוסף ועמוק יותר שמהותו היא ההזדהות המוחלטת עם ההבל ואיבוד הצלם האלוהי. האדם שנברא בצלם אלוהים וניתנה לו נשמה טהורה וחכמה עליונה, לא רק שעובר על מצות בוראו, אלא מוסיף גם להדיבק בטיפשות, נצמד להבל ומוותר על זהותו הרוחנית. כלומר, ההיצמדות לבעל פעור אינה רק הכניעה לתאוה, אלא מגלמת התמסרות להבל גמור,

רפש רוחני שאין בו דעת ולא תבונה. האדם הולך בטיפשותו אחר הצואה ואחר ההבל, עד שהוא עצמו 'נהבל' ונהפך להבל.

זו העבירה החמורה ביותר, שבני אברהם יצחק ויעקב שעמדו בהר סיני ושמעו קול אלוהים

עומק עצת בלעם

לעמך - באחרית הימים', הוא שאמר 'ומחץ פאתי מואב', אבל עתה אין לך לפחד מהם כי לא ירעו לך עכ"ל, והיינו שגילה כאן הסוד שאין לבלק עצמו להתיירא כלל כיון שכל מה שהעם הזה יעשה למואב יהי זה רק באחרית הימים ולא מקודם לכן.

והנראה, דבאמת אמר כאן בלעם ב' ענינים אבל תלה אותם זכ"ר ודא ודא אחת היא, שכאן גילה לבלק שכל פורענות מואב יהי רק בזמן הגאולה ולכן עליו לפעול להרחיק הגאולה עד אחרית הימים, וזהו ענין כל עיקרם של עצות בלעם ותלמידיו להכשיל את ישראל, הכל כדי לדחות הגאולה עד אחרית הימים, ומיושב מה שנדחק רש"י לכתוב מקרא קצר הוא זה ועי' רמב"ן, כי אמנם קיצר משה רבנו בעצת בלעם ולא פירט את העצה עצמה, כיון שכלל כאן כל הג' עצות של בלעם ותלמידיו שהכל נכלל בעצה א' לדחות את הגאולה, וז"ש 'איעצך' כך וכך כיון שכל 'אשר יעשה העם הזה לעמך - באחרית הימים' יהי הכל, ובעונותינו הרבים אהנו מעשיו של אותו רשע עד ימינו וכבר כלו כל הקיצין ועדיין בן דוד לא בא, מפני שעצותיו של אותו רשע נושאות פירות ה", והחמורה שבכולן ענין 'ביזוי קדושתן של ישראל' והדבר נורא ואיום למתבונן.

'לא מת משה'

בן כמותו, אבל משה לא הניח בן כמותו והו"ל לכתוב עליו לשון מיתה, ובע"כ שבאמת זכה לענין נעלה יותר שעדיין עומד ומשמש במרום [כדא' בגמ' סוטה ד"ג ויש אומרים לא מת משה, כתיב הכא 'וימת שם' וכתיב התם 'ויהי שם עם השם' מה להלן עומד ומשמש אף כאן עומד ומשמש ע"כ] ואף שלא הניח בן כמותו אבל א"צ לזה כלל כיון שהוא עצמו עומד במדרגתו כמו שהי' בחייו, ולא זכה לזה שום אדם, וזהו שמבטיח לו הקב"ה בפס' זה, כמו שאהרן אחיק 'נאסף' ולא 'מת' שהרי הניח בן כמותו, גם אתה תזכה להיות 'נאסף' ולא 'מות', ואמנם שונה ענין 'אסיפה' אצל משה מה'אסיפה' אצל אהרן, כי אצל שניהם שורש ענין 'נאסף' שרק נסתלק גופם מעוה"ז אבל פעולתם לא נפסקת, אך אצל אהרן ר"ל כעין שכיבה שנא' בדוד, דרך משום שהניח בן כמותו ע"כ נחשב שלא מת, וזהו גדר שם 'נאסף' שנא' באהרן כמ"ש לשון שכיבה אצל דוד. אמנם לשון אסיפה שנא' אצל משה היינו שלא

ויאמר ד' אל משה עלה אל הר העברים הנה וגו' ונאספת אל עמך גם אתה נאסף אהרן אחיק (כ"ז, י"ב - י"ג)

בפירוש', מכאן שנתאווה משה למיתתו של אהרן עכ"ל, וכ' במשך חכמה: פי' דמשה עדין עומד ומשמש במרום, רק אהרן הניח בן כמותו אלעזר ולא נאמר בו מיתה כדאמר גמ' על דוד (ב"ב קטז א'), אבל משה לא הניח בן כמותו וא"כ אם בו לא יאמר מיתה הוא ענין נעלה ממייתת אהרן וכן הי' עכ"ל. בא לפרש, מה שנא' כאן על משה ואהרן רק לשון אסיפה ולא נזכר עליהם לשון מיתה, ובגמ' ב"ב דקט"ז א' דרש רבי פנחס בן חמא מאי דכתיב 'והדד שמע במצרים כי שכב דוד עם אבותיו וכי מת יואב שר הצבא' מפני מה בדוד נאמרה בו שכיבה וביואב נאמרה בו מיתה וכו' אלא דוד שהניח בן כמותו נאמרה בו שכיבה יואב שלא הניח בן כמותו נאמרה בו מיתה ע"כ, והנה בשלמא אהרן לא נא' בו כאן מיתה כיון שהניח

מרן הגאון רבי אליעזר יהודה פינקל זצ"ל ראש ישיבת מיר \ י"ט תמוז תשכ"ה

סיפור ששח מרן שליט"א לראש הישיבה דליקווד הגאון הגדול רבי מלכיאל קוטלר שליט"א אודות אהבת תורה של ראש הישיבה דמיר זצ"ל

במהלך ביקורו של ראש ישיבת בית מדרש גבוה - לייקווד הגאון הגדול רבי מלכיאל קוטלר שליט"א השבוע במעונו של רבינו הגדול מרן שליט"א, שח מרן שליט"א: "אי אפשר לתאר את אהבת תורה של ר' לייזר יודל, הנה בשמחת הנישואין שלי השתתפו כל גדולי ירושלים של אותו הזמן, ראשי ישיבות ודיינים, ואכן רובם באו לכבודו של מו"ח ראש הישיבה זצ"ל, אבל הראש ישיבה ר' לייזר יהודה זצ"ל הגיע מב' הצדדים כיון שבצעירותי הייתי נכנס הרבה לדבר עמו בד"ת, והנה אירע שהוא הגיע לחתונה בזמן ששהיתי עם הרבנית ע"ה בחדר הייחוד.

לפתע שמענו דפיקות על הדלת, פתחתי ונאמר לי שר' לייזר יודל מבקש אותי בדחיפות, כמובן שמיד יצאתי החוצה, ור' לייזר יהודה אומר לי: אני מבקש את סליחתך, אבל בוודאי הכנת 'שטיקעל' תורה' לדרוש בסעודה, רציתי לשמוע את הדברים, אלא שנדחקה השעה והוכרחתי לצאת כעת, לכן אבקשך למסור לי בקצרה את יסוד הדברים, ואכן אמרתי לו מיד את מה שהכנתי לדרשת החתונה. כמה אהבת תורה הי' לו, הוא ממש לא הי' מסוגל לצאת בלי לשמוע ממני את השטיקעל' תורה"

בתום הביקור אמר מרן שליט"א לראש הישיבה: "אני מבקש מאוד, כאן בארץ ישראל יש אנשים שעושים ומשתדלים, אבל אני מבקש מהראש ישיבה, צריך לעשות יותר בשביל הבחורי ישיבות, כבר שלחו לכולם צווי גיוס וצווי מעצר..."

צריך שהבחורים ירגישו שמחזקים אותם, שלא ירגישו מוזנחים, שתצא צעקה גדולה..."

ראש ישיבת לייקווד שליט"א במעונו של רבינו מרן שליט"א

ולד' המש"ח י"ל שבא להורות ע"ז שבשעת פטירתו לא ניכר בו דין מיתה ומ"מ לאחר ירידת הבן חל עליו שם 'מיתה' בדיעבד.

שייך כלל להזכיר עליו שם מיתה שהרי לעולם הוא עומד ומשמש במרום לפני ה' באותה הפעולה ממש שהי' עושה בימי חייו בעמידתו בהר סיני לשמש לפניו ית'.

ולפי"ז יש ליישב חילוק לשון הכתובים בפרשת הר העברים שנאמר כאן ונשנתה בפר' האזינו, וכאן נאמר על משה ואהרן רק לשון אסיפה ולא נזכר עליהם לשון מיתה וכמנ"ש, אולם בפר' האזינו (דברים לב) 'עלה אל הר העברים הזה וגו' ומות בהר אשר אתה עולה שמה והאסף אל עמך כאשר מות אהרן אחיך בהר ההר ויאסף אל עמיו' והנה נכתב על שניהם גם לשון מיתה, וכבר האריך שם רבינו המש"ח ז"ל ליישב חילוק המקראות שנא' אצל אהרן ע"ש ולא פי' שינוי הלשונות אצל משה רבינו, ובאמת למ"ש עפ"י דרכו לשון הפס' שם מבואר מאד 'ומות בהר הזה אשר אתה עולה שם', 'בהר הזה' דייקא, כאן בהר העברים אתה מות, אבל אין אתה מות בהר אחר, כי משה נתקדש בענן ונתעלה בענן כמו שהי' ג"פ ארבעים יום בהר סיני עומד ומשמש את פני ה', כך הוא עומד ומשמש לעולם ולא ידע איש את קבורתו עד היום הזה, וז"ש שם 'ומות בהר הזה' וממשיך הכתוב 'והאסף אל עמיו' כי אינך מות בפועל אלא 'נאסף' מן העוה"ז ואפי' לשון שכיבה לא שייכא ב', כי עומד ומשמש לפני ה'.

'כאשר נאסף' ו'כאשר מת'

כאשר נאסף אהרן אחיך (שם)

יש לדקדק שנא' כאן על משה ואהרן 'ונאספת אל עמך גם אתה כאשר נאסף אהרן אחיך לשון אסיפה ולא נזכר עליהם לשון מיתה, אמנם בפר' האזינו (דברים לב) 'עלה אל הר העברים הזה וגו' ומות בהר אשר אתה עולה שמה והאסף אל עמך כאשר מות אהרן אחיך בהר ההר ויאסף אל עמיו', והנה נכתב על שניהם גם לשון מיתה, וצריך ביאור.

ובמשך חכמה פר' האזינו ביאר חילוק הלשונות שנאמרו אצל אהרן, עפ"י הגמ' (ב"ב קט"ז א') יואב שלא הניח בן כמותו נאמרה בו מיתה, דוד שהניח בן כמותו לא נאמרה בו מיתה ע"כ, ותו' דאהרן הכהן הניח בן כמותו [כמו שפירש"י (לעיל כ')] 'קח את אהרן' בדברי נחומים, א"ל אשריך שתראה כתרך נתון לבנך מה שאין אני זכאי לכך עכ"ל], ואף שהי' אהרן שקול כמשה רבנו כמ"ש (שמות ז') 'ואהרן אחיך יהי' נביאך' ועוד אחז"ל (ויק"ר לו) 'הוא משה ואהרן-הוא אהרן ומשה' מלמד שהיו שקולים זל"ו, אכן לאחר מיתתו של אהרן גם אלעזר הי' יורשו בשלימותו ועומד תחתיו במעלתו כמותו, והוה שהי' עתיד להיות נצרך אליו יהושע בן נון כמ"ש (להלן) 'ולפני אלעזר הכהן יעמוד ושאל לו במשפט האורים', לכן לא נזכר כאן בפר' פנחס לשון 'מיתה' על אהרן אלא לשון 'אסיפה'. ואמנם אחז"ל בעירובין דס"ג המורה הלכה בפני רבו מורידים אותו מגדולתו שנא' ויאמר אלעזר הכהן אל אנשי הצבא וגו' אע"ג דא"ל 'לאחי אבא צוה ואותי לא צוה' אפ"ה איננו דכתיב 'ולפני אלעזר הכהן יעמוד' ולא אישכחן דאיצטריך ל' יהושע ע"כ, וכיון שירד מגדולתו שוב אינו עומד אלעזר במעלת אביו ולא מיקרי שהניח אהרן בן תחתיו ממש, וכל' המשך חכמה "לכן אמר 'כאשר מות אהרן אחיך' שלא הניח בן כמותו".

והנה חידש כאן רבינו המשך-חכמה יסוד מופלא כי בכח הבן לפעול שינוי במעלת שם פטירת האב אף לאחר זמן הרבה, כי אפשר לאדם גדול להסתלק מן העולם ב'אסיפה' של צדיקים, אך אם ח"ו במהלך הדורות נכשל זרעו, שוב קורין שם 'מיתה' על האב, ר"ל שלא זו בלבד שברא מוכה אבא ומצבו הרוחני של הבן משפיע את המשך מצבו של אביו מכאן ולהבא, אלא הרבה יותר מזה נתחדש כאן, שהנהגת הבן אף מגדירה מחדש את שעת מיתת האב למפרע, אם השכיל בנו לשמור על מדרגתו הרוחנית שעמד בה בשעת הסתלקות אביו, הרי הוא מכבדו במותו וזוכה לקיים עליו לשון 'אסיפה', וח"ו כשהבן מאבד מדרגתו הר"ז גורם שינוי וגירעון בדיעבד בעצם מיתת אביו הקודמת לזה.

לפיכך, אף שבשעת פטירתו של אהרן, עדיין הי' אלעזר בנו קם תחתיו במעלתו, אבל משהורידהו מגדולתו ונתמעטה מדרגתו של אלעזר בדיעבד נשתנה שם פטירתו של אהרן, לא עוד 'אסיפה' אלא 'מיתה'. לכן בפר' האזינו נא' 'כאשר מות אהרן אחיך בהר ההר' לשון מיתה שממשקף את מצבו החדש של אהרן הכהן בו נפקעה ממנו מעלת ה'נאסף', ויש להוסיף ביאור דאף בהמשך אותו פסוק עצמו נא' גם לשון 'ויאסף אל עמיו',

'איש אשר רוח בו'

הקב"ה צריך לעשות לו נס ביחוד שירד לו מן ע"י מקום ישיבתו סמוך להר סיני כדי שיוכל להמשיך בהכנתו, וכמ"ש הספורנו 'מוכן לקבל אור פני מלך חיים', וזהו שהעידה עליו התורה 'נער לא ימיש מתוך האהל'.

והנה מה שהי' קבוע תמיד בתוך האוהל, מובן שלא רצה לפרוש ממשה רבו כל שעה שהי' יכול ללמוד ממנו, כדגרסי' בתמורה דט"ז א' א"ר יהודה אמר רב בשעה שנפטר משה רבינו לגן עדן א"ל ליהושע שאל ממני כל ספיקות שיש לך א"ל רבי כלום הנחתך שעה א' והלכתי למקום אחר, לא כך כתבת בי 'ומשרתו יהושע בן נון נער לא ימיש מתוך האהל' וכו' ע"ש, אבל יש להבין מה שנשאר יהושע סמוך להר סיני כל ה' יום שהי' משה עם ה', וידוע מאחז"ל 'גמ' שבת דפ"ט א' אר"י בן לוי מאי דכתיב 'וירא העם כי בשש משה' אל תקרי 'בושש' אלא 'באו שש', בשעה שעלה משה למרום א"ל לישראל לסוף מ' יום בתחילת שש אני בא, לסוף מ' יום בא ששן ועירבב את העולם וכו' א"ל באו שש ולא השגיחו עליו וכו' ע"ש, וכיון שמושה עצמו אמר לישראל לסוף מ' יום אני בא א"כ מה תועלת יש ליהושע בעמדו ליד הר סיני.

אלא הביאור שיהושע בן נון הי' מוכן לקבל אור פני מלך חיים, וא"א לו לילך לביתו בכל אותם הימים, כיון שיהי' בזה פגם בכל מצבו שהוא מוכן כעת לקבל אור ה' עם הלוחות שעתידי משה להוריד בסוף שעה ששית של היום המ'.

ויאמר ד' אל משה קח קח את יהושע בן נון איש אשר רוח בו וקמכת את ידך עליו (כ"ו, י"ח) בספורנו 'איש אשר רוח בו' מוכן לקבל אור פני מלך חיים, כענין 'ובלב כל חכם לב נתתי חכמה' (שמות לא) עכ"ל.

בגמ' יומא דע"א ו' לחם אבירים אכל איש' זה יהושע שירד לו מן כנגד כל ישראל כתיב הכא 'איש' וכתוב התם 'קח לך את יהושע בן נון איש אשר רוח בו' ע"כ. ופירש"י זה יהושע שעלה עם משה עד תחומי ההר שנא' (שמות כד) 'ויקם משה ויהושע משרתו ועל משה אל הר סיני' והמתין לו יהושע שם כל מ' יום שנא' 'וישמע יהושע את קול העם ברעה' למדנו שלא הי' עמחם, ושם היה יורד לו מן כנגד כל ישראל עכ"ל, וכע"ז פי' (שמות כד) 'ויקם משה ויהושע משרתו' לא ידעתי מה טיבו של יהושע כאן, ואומר אני שהי' התלמיד מלווה לרב עד מקום הגבלת תחומי ההר שאינו רשאי לילך משם והלאה, ומשם 'ועל משה לבדו אר ה' האלהים' ויהושע נטה שם אהלו ונתעכב שם כל מ' יום וכו' עכ"ל.

הנה בכל המ' יום ומ' לילה שעלה משה לקבל לוחות ראשונות עמד יהושע שם ליד הר סיני וחיכה לדרת משה עם הלוחות, ובאמת הקב"ה אמר למשה רבינו אחרי קבלת התורה 'לך אמור להם שובו לכם לאהליכם ואתה פה עמוד עמדי', וכל קהל ישראל הלכו איש לאהלו חוץ ממשה רבינו שעלה בענן, אבל גם יהושע בן נון לא הלך לאהלו, אלא המשיך בכל מציאותו בהכנתו לקבל לוחות הברית ואפי' לא הלך לאכול בביתו, עד שהי'